

NORENA DA HERRIAREN ONDAREA?

Jose Mari Esparza Zabalegi

Editorea

Nafarroako Ondarearen Defentsarako Plataforma-ren kidea

Gaur jorratuko dugun afera hauxe da: zer gertatu da, eta zer gertatzen ari da Nafarroako milaka ondasunekin, orain arte inmatrikulatu gabe zeuden eta orain, oso denbora laburrean, Eliza Katolikoaren jabego osora izatera pasa direla, guk esaten dugun moduan, kanpai bakar baten salneurriaren truke.

Gaurko ekitaldiaren hizpidea “Nafarroako Erlijio Tokiak norenak?” da, baina ni ez naiz lotuko titulo horri zeren gaur egun afera sakon eta zabalagoa da. Erlijio Tokiekin hasi ginen baina orain badakigu ildo beretik beste ondasun mota asko inmatrikulatu egin direla. Eta oso inportantea da beste ondare horiek kontuan hartzea, zeren eztabaida beste mailan kokaturik dago, eta Elizarendako maila hori askoz deserosoago da: ez baita Erlijio Tokiak norenak diren, baizik mota askotako ondasun eta ondare horiek guztiak norenak diren.

Hortxe dugu, adibidez, Etxauri bailaran Ziritza herria: inmatrikulatu diote Eliza, baina bide beretik eskolak, hilerria, apezetxea, maisuaren etxea, herriko espetxea, atrioa, lur saila bat eta udaletxeko parte bat. Bederatzi ondasun 70 biztanleko herri batean. Ziritza bezala badira herrixka asko, horregatik diot ez dela Erlijio Tokiaz bakarrik mintzatu behar.

Zertaz ari gara

Gauza bat argi eta garbi utzi behar dugu: Inmatrikulazioaz hitz egiten dugunean, Propietate Erregistroan lehen aldikotz izkiriartzen diren ondasunez ari gara. Hemen ez dugu kontuan hartuko Elizak jasotako donazioak, herentziak, erosketak, limosnak eta abar. Bego guzti hori bere eskutan. Hemen bakarrik, Jabetza titulorik ez zuten eta Propietate Erregistroan inskribitu gabe zeuden ondasunez hitz egingo dugu, eta egun batetik bestera, ixiltasunez, dohainik eta andanaka Elizaren jabego izatera pasa direnak.

Jakin badakigu gure herrietan badirela ondasun asko eta asko erregistratu gabeak, eta betidanik onartu ohi da, erregistratu gabe edo jabetzarik gabe dauden ondasunak herriarenak direla. Esate baterako,

Nafarroako herri gehienetan ez daude erregistraturik lur komunalak, herriko etxeak, eskolak, frontoiak, hilerriak, plazak, atrioak edo apezetxeak, elizak eta baselizak ez ziren moduan... Udalek ez zuten hori guztia erregistrora eramaten horren beharrik ikusten ez zutelakotz. Zertarako? Herriarena zen eta punto. Orain garbi dago Udalek eta Kontseiluk adi egon behar direla ondasun haiek ken ez diezaizkieten.

Ni ez naiz historiagilea baina zenbait udal artxibo ongi ezagutzen dut eta jakin badakit nola erabakitzen zen eliza eta baseliza asko eraikitzea; nola erosi zuten altzari, erretaula eta arte guztia, eta zenbat kostatu zitzaion udalari kanpaia edo patena bakoitza. Ez da historiagile izan behar hori frogatzeko Nafarroako edozein udal artxibotan, fakturak barra-barra badira.

Historikoki, Elizaren eraikina denetarako baliatzen zen: elizkizunen lekua bai, baina Udaletxea ere, Herri Batzarrerako lekua, Artxiboa, Eskola, Hilerria, Herriaren abisatzailea kanpaien bidez eta baita defentsarako gotorlekua ere. Gauza guztietarako egiten ziren-eta elizak.

Modu pribilegiatu bat

Aurreko hau guztia jakinik, duela bi urte, txiripaz, Tafallako Erregistroan konturatu ginen inguruko eliza guztiak inmatrikulatu berriak zituztela: Tafallako Santa María eta San Pedro, Erriberriko San Pedro; Uxueko Santa María Errealak; Artaxoako Zerkoko Done Saturnino... Beste erregistroetara jo eta antzeko datuak aurkitu genituen: Agoizko erregistroan hirureun eta piko inmatrikulazioak eginak zituzten zuela denbora gutxi. Ehundaka eliza, egun berdinetan eta prozedura bera: “*Artículo 206 de la Ley Hipotecaria*”. Galdetu genuen ea beste euskal probintzietan antzeko zerbait gertatzen ote zen, eta han ez zen horrelakorik edo behintzat ez hemen bezalako abiadurarekin. Bistan zegoen honetan ere Nafarroa diferentea zela, eta Sebastian bezalako Apezpiku ultraeskuindar batekin edozein gauza gerta zitekeela.

Prozedura oso sinplea da: egun batean, Erregistroan aurkezten da *Diócesis* edo Eliz Barrutiko arduradun bat ondare zerrenda batekin, esanez beraien zertifikazioaren arabera, Elizarenak direla. Ez dute eramaten, ez eskriturarik, ez notarioren zertifikaturik, ezta Herriko Udalaren idazkariaren informerik ere... Beraien zertifikazioa bakar-bakarrik. Hogeitamar euro ordaindu ondasun bakoitzarengatik, eta ondare horiek, inmatrikulatzen dira (“modu pribilegiatu batez”, guri erregistradoreak berak aitortu zigun bezala). Mila ondare, hogeitamar mila euro, kanpaia baten salneurritz. Bi urte pasa eta gero, inmatrikulazio hori tinko bilakatzen da eta nahi ezkeren hirugarren bati sal dakioke.

Inmatrikulatu ondoren, edozein helegite eta erreklamazio, epaileak erabaki behar du eta “frogaren ardura eta lana” erreklamatzaileraren bizkarrean eroriko da. Beraz, oso erreza eta merkea egiten zaio Eliz-Barrutiari inmatrikulatzea, eta oso zaila eta garestia herri bati berreskuratzea.

Hori bai, 206. artikulua berdin balio du Udal eta Kontseiluendako: ni neuri egokitu zitzaidan eliza bat inmatrikulatzea. Duela zenbait urte Tafallako zinegotzia nintzela, nire ardura izan zen herriko lur komunal guztiak inmatrikulatzea, Udalaren izenean. Orduan planteatu zen zer egin San Gregorio basilizarekin, eremu komunal baten barruan zegoela, basiliza guztiak dauden gisan. Logikaz hartu genuen erabakia: lur komunal batean baldin bazegoen, Udalak mantentzeko gastu guztiak pagatzen bazituen, eta XVII. mendean Udalak erabaki bazuen eraikitzea, Herriarena zela dudarik gabe esan genuen, eta erregistratu egin genuen. Eta horrela jarraitzen du. Inork, inoiz ez zigun deus erreklamatu, naiz eta prozedura oso publikoa izan. Orain Herriarena da.

Eta horretan datza disparate juridiko hau: ondare horiek norenak dira? Erregistorako bidea laisterka gehien egiten duen korrikalariena? Ez al da serioagoa, inmatrikulatu prozesu honetan balizko interesa duten guztiak kontuan hartzea? Elizak izanen ditu bere eskubideak, baina Udalek ere, baita Kontseiluek eta auzokideek ere... Nola da posible batek inmatrikulatea milaka ondasun besteak deus jakin gabe? Eta disparate juridiko horrek eskandalu honetara ekarri gaitu.

Zer da Lehe Hipotekaria?

Lege Hipotekariaren 206 artikulua haxe dio:

“El Estado, la Provincia, el Municipio y las Corporaciones de Derecho Público o Servicios Organizados que forman parte de la estructura política de aquél y las de la Iglesia Católica, cuando carezcan de título escrito de dominio, podrán inscribir el de los bienes inmuebles que les pertenezcan mediante la oportuna certificación librada por el funcionario a cuyo cargo esté la administración de los mismos, en la que se expresará el título de adquisición o el modo en que fueron adquiridos”.

Honek esan nahi du, Eliza Katolikoak eta ez beste Elizek, baduela eskubidea inmatrikulatzeko Estatuko instituzio bat balitz bezala!

Beste abantaila handia hau da: inmatrikulazioa egin ondoren, ez dute ediktoak publikatu beharrik, eta horrek suposatzen du jendeak ez direla konturatzen Erregistora espreski galde egitera joaten ez badira (guk txiripaz egin genuen moduan), edo jabetzaren gaineko erabakiak hartzen

dituztenean: saltzean edo, duela gutxi Azkonan gertatu den moduan, Apezpikuak botatzen dituenean ondasun hori erabiltzen ari diren auzoak.

Guri, bai legegizonak eta bai Jabetzaren erregistradoreek aitortu digute prozedura edo bide hau oso eszepzionala dela eta horregatik, erabiltzekotan, erabili behar zela gutxi, kontuz eta neurriz. Alta, Nafarroan barra-barra erabili da, eta ehunka edo beharbada milaka ondasun inmatrikulatu egin dira lege hau sortu zenetik hona.

Kultozko Tokiak

Lege Hipotekaria hori 1946koa da, frankismo garaikoa. Zer gertatzen da 1998an? Gobernuak, “*Reglamento Hipotecario*”ren 5. artikulua, kultozko lekuak exprexi inmatrikulatzeari debekatu zuena, kendu egin zuten. Hau da, frankismoak berak ez zion ezagutzen Eliza Katolikoari Erlijio tokiak inmatrikulatzeko eskubidea. Urte honetako dekretorekin, bide hori zabalik geratu zen eta 1087 ondare inmatrikulatu egin zituzten, urte gutxitan.

Lege Hipotekariaren 206. artikulua abolizioa premiazko behar urjentea da, higiene demokratikorengatik. Ni ez naiz luzatuko gai honetan, baina gurekin hitz egin duten jurista guztiek esaten dute 206. artikulua hori, Konstituzioaren kontra dagoela eta erabat antidemokratikoa dela. Eliza katolikoa eta Estatua banaturik daude, eta Elibarrutiko kide bat ez da inor, “*fedatario publico*” balitz bezala dokumentuak egiteko.

Plataformaren sorrera

Genituen datuekin Alaffaylla Kultur Taldekoek erabaki genuen salaketa publiko bat egitea. 2007ko apirilean argitaratu genuen gutun bat komunikabideetan, “*Escándalo Monumental*” tituloarekin eta Pandoraren kutxa ireki zen.

Gero ezagunak dira eman ditugun pausoak: aurrean zer nolako problema genuen ikusirik, Alaffaylla Kultur Taldeak deitu zuen Nafarroako gizartea. Jende eta erakunde ugari bildu ziren eta hortik sortu zen “Nafarroako Ondarearen Defentsarako Plataforma”.

Eta hara non gure sorpresa, guregana etorri zen jende asko kristauak eta apezak ziren! Eta lehenbiziko momentutik oso garbi utzi genuen, Plataforma bezala antiklerikalismoaren ildoak ez genuela jorratuko, erlijioaren edo kristauen kontra ezer ez genuelakotz. Bainan aldi berean, oso garbi esan genuen ezin onartuzkoa zela Elizaren Jerarkiaren jokabidea eta jukutria hori salatuko genuela *per ommian sekulan sekulorum*.

Plataforma hori bide instituzionala jorratzen hasi zen eta lortu genuen 12 udalen adostasuna (Hamabi Apostoluak deitzen diegu: Altsasu, Burlata, Aranguren, Berriozar, Etxauri, Garinoain, Irurtzun, Leitzza, Puii, Uharte, Juslapeña-Txulapain eta Arroniz) eta beraiek 2007ko abenduan, Udal eta Kontseiluen Batzarrera konbokatu egin zuten Burlatan. Batzarre hartan udal eta Kontsejuen batzordea izendatzea erabaki zen, eta orain arte Nafarroako 117 Udal eta Kontseiluen atxikimendua lortu egin dute.

2008ko Apirilean, Plataforma eta Udalen Batzordea Nafar Parlamentura joan ginen eta hango talde parlamentari guztiei helarazi genizkien gure kezak eta gure eskaerak. Eta han beste sorpresa bat izan genuen: bat ezik, talde guztiek zoriondu egin zuten Plataformaren lana, eta ez zen izan inor Elizaren jokabidea defenditu edo sikiera justifikatu zuenik.

Ondasunen zerrenda

Nafar parlamentutik orain arte lorturiko emaitza bakarra, 1998-tik hona 206. artikuloe kin eginiko inmatriculazioen zerrenda da. Eta hau beste sorpresa bat izan zen:

.-Elizak	651
.-Baselizak	191
.-Basilikak	9
.-Etxebizitzak, lokalak, garajeak...	68
.-Atrioak	2
.-Hilerriak	8
.-Finkak, baratzeak, larreak, ardantzak, olibondo-sailak, zuhaztiak, pinudiak...	157
.-Frontoiak	1
 Osotara:	 1087

Hau ikusita, Apezpikuak erabilitako argudio bakarra erortzen da lurrera: “Herriko elizak, Elizarenak dira” diote, ozenki. Nola esplikatu ordea 1087 inmatriculazio hoietatik 236 elizak ez izatea? Etxebizitzak, lurrak, larreak... Nork bedeinkatu egin ditu ondasun horiek elizarenak izateko?

Apezpikuaren argudioak

Agian, gaur beste argudioak emango dizkigute gure mahaikideek, baina orain arte hauexek izan dira, laburbilduz, Apezpikuak emandako sei arrazoi:

- 1.-Elizak eta basilizak betidanik Elizarenak izan direla.
- 2.-Herriko Erlijio tokiak kristauek altxatu zituztela borondatez, Jainkoa gurtzeko.
- 3.- *“Los templos, por lo general se construían por iniciativa de la Iglesia”* esan zuen, hitzez hitz, Apezpiku berriak 2008ko maiatzean.
- 4.-Udalek agian izan dutela elizaren patronatoa, baina gauza bat dela patronatoa eta beste bat jabetza.
- 5.-Inmatrikulatzen ari direla bai, baina Herriko parrokiarendako.
- 6.- Sebastianek, Uxueko erromerian esan zuen gurea *“un ataque al pueblo de Dios”* zela. “Jainkoaren Herriaren aurkako eraso”

Sei arrazoi eta seiak, oro har, gezurrak. Gainera, esaten duena baino interesanteagoa da Apezpikuak esaten ez duena, zeren “Elizak Elizarenak” direla esaldi polita eta borobila dela ematen du, baina ez gara hemen elizez eta basilizez bakarrik hizketan ari: etxeak, lokalak, hilerriak, baratzeak, zuhaztiak eta larreak ere izan dira inmatrikulatuak prozedura berdinarekin eta horretaz, bi urteetan, Apezpikuak ez du aipamenik ere egin.

Seigarren arrazoia, “un ataque al pueblo de Dios” “Jainkoaren Herriaren aurkako eraso” dela Sebastianen esanetan, ez dugu kontuan hartu ere eginen. Hau izan zen Sebastianen lehenbiziko erreakzioa, barnetik eta erraietatik atera zitzaiona, eta esaldiari kutsu gaiztoa dario. Jakin badakigu, XVI mendean biziko bagina Sebastian inkisidoreak sutara bidaliko gintuela, baino gaur egun hori ez da posible (hala espero dugu, bederen).

Deskalkifikazio esparru hau oso labankorra da, eta horregatik diot ez dugula kontuan hartu ere egingo. Ez du merezi.

1.- Eliza eta bazeliza guztiak beraienak direla?

Hori frogatu behar da. Ezin da esan, Eliz Barrutiko bozeramailea esan zuen moduan *“que se ha demostrado durante siglos, muchos antes de que existieran los propios ayuntamientos, que el titular de esa propiedad es la Iglesia Católica”*. Hori ez da egia. Ez zegoen herri bateko eliza edo bazeliza egiterik, eraikitzea erabakitzen zuen Herri bat gaberik. Eta Herri horrek betidanik izan ditu bere agintariak: Batzarrea, Kontzeju, Cambra, Regimiento eta geroago deituriko Udalak.

Beharbada zenbait kasutan egia izango da, baina beste kasuetan, gehienetan esango genuke, Herriarenak dira, beraien artxiboetan ongi frogatzen ahal delakotz. Erosketa guztiak, altzari guztiak, apezen arropak, kalizak, gurutzeak... Hori guztia enkargatzen zuten udalek, eta Herriaren diruz edo auzolanaz pagatzen zen. Apezak, sakristanak, kanpaia jotzailea eta almosneroak ere Udalak berak kontratatzen eta pagatzen zituen moduan. Kasu gehienetan Elizak ez du pagatu adreilu bat ere.

Tafallako udal artxiboan, beste guztietan bezala, milaka faktura eta inbentario daude Elizako gastu eta erosketa guztiekin. Elizbarrutiak inmatrikulatu ondoren, norena da gure patroia San Sebastianen irudia? Mendez mende udalak oso garbi utzi du bere jabetza. 1798n Udalak esan zien apezari, garbiki: *“el bulto o imagen de San Sebastián es propio y privativo de esta Ciudad y como tal dispone de él despóticamente cuando se ha de sacar en procesión o se ha de hacer alguna rogativa”*. Zergatik izan behar da orain Vaticanorena?

Batzuk esaten dute XIX. mendeko Desamortizazioarekin gauzak garbi geratu zirela baina gauzak ez dira batere garbi ikusten: lehenik, Desamortizazioan konbentuz eta lurrez hitz egiten da, baina ez herrietako erlijio tokiez.

Bestaldetik, *“Ley Paccionada”* delakoa baino lehenagoko Espainako legeek, zer eragina izan behar zuten Nafarroan? Eta gero, erabaki zenean ondasunak Desamortizazioaren aurreko egoerara itzultzea... zein zen egoera hori? Zeren gure herrietan berdin jarraitu zuten: elizak zaintzen, konpontzen, eraikitzen eta den dena herriaren kontura eta bizkarrera. Zergatik esaten dute Eliz-Barrutiko agintariek pasa den mendean afera hau erabaki zela?

Eta XIX. mendea aipatzen bada, zergatik ez da kontuan hartzen Errepublikara garaietan, 1933an, *“Ley de Confesiones Religiosas”* deiturikoa onartu zela eta ondare horiek guztiak “publikoak” izendatu zituela bere 11. artikuluan?

Art. 11. Pertenezen a la propiedad pública nacional los templos de toda clase y sus edificios anexos, (...) La misma condición tendrá los muebles, ornamentos, imágenes, cuadros, vasos, joyas, telas y demás objetos de esta clase instalados en aquellos y destinados expresa y permanentemente al culto católico...

Eta 12 garren artikulua zer zioen?

Art. 12. Las cosas y derechos a que se refiere el artículo anterior seguirán destinados al mismo fin religioso del culto católico, a cuyo efecto continuarán en poder de la Iglesia católica para su conservación,

administración y utilización según su naturaleza y destino. La Iglesia no podrá disponer de ellos y se limitará a emplearlos para el fin a que están adscritos.

Frantzia partean gauza bera gertatzen da oraindik. Gure Iparraldean ere: Herriek eta botere publikoek zaindu eta mantendu, eta apezkek erabiltzen dute beraien eginkizunetarako.

Hori hemen ohitura izan da: Juan Albizu presbiteroak, 1915ean idatzi zuen Erriberriko Elizen Historian antzeko gauza bat esaten zuen: *“La iglesias en su origen pertenecen en lo espiritual al abad tal o al monasterio cual o al Obispo de aquí o de allá; y en lo material las administraba o el rey, o el patrono, o el fundador”*.

Eta hori bera esaten dugu guk: espirituala apezarendako, eta materiala Herriarentzat. Edo Jesukristok esan bezala: “Eman Jainoari Jainoarena, eta Zesarri Zesarrena”.

2.- **“Herriko Elizak Kristauak altxatu zuten borondatez, Jainkoari gurtzeko”** dio Eliza katolikoak.

Gezurra eta zazpigarren manamenduaren kontrako bekatu mortala: Borondatez eta bortxaz egin zuten. Eta zigorren menpe. Zerga guztiak bezala. Frankotan, primiziak, auzolanak eta elizetarako zergak jende askok ezin zituen pagatu eta Udalak inposatzen zuen bere zigorra. Gaur egun hala gertatzen da herri askotan: Lizarraldean, Deierriko bailaran, mendiko egurra jasotzeko eskubidea izateko, bizilagunek elizako lanak egin behar dituzte, garbiketa, obrak, kanpaiak jo... Bizilagun guztiek, ateok ere.

Borondatez izan ala ez, Apezpikuak, Eliz-Barrutiak, ez dute inolako eskubiderik auzolanak eta Herriarentzako lanak Eliza Katolikoarendako eginak zirela esateko.

3.- **“Los templos, por lo general se construían por iniciativa de la Iglesia”** esan zuen Apezpiku berriak.

Orokorrean hori ez da egia, eta hor daude, lekuko, Nafarroako atxibo guztiak. Nork erabaki zuen *“Virgen del Romero”* deritzan eliza eraikitzea? Kaskanteko udalak, 1684ko ekainaren hamaikan. Eta herri osoak pagatu zuen kostatu zuen 12.000 dukat.

Nork erabaki zuen Iruñeko Done Fermin Kapera egitea? Iruñeko udalak, 1696ko uztailaren hamaikan. Eta pagatzeko sei urtez suspenditu egin zituzten Sanferminetako zezenketak.

Eta Tafallako Udala izan zen 1538an Santa Maria eliza egitea erabaki zuena. Eta 1658an, Tafallako auzo guztiok bildurik, erabaki zuten Eliza eta Konbentu bat eralikitzea, eta geroago lortu zen Apezpikuaren baimena, Kaputxinoei emateko.

Oro har, Elizak ez zuen erabakitzen, inolaz ere, herriko tenploak, baselizak, hilerriak edo apezetxeak eraikitzea. Hori bai, baimena ematen zuen kultuari hasiera emateko. (Menturaz arinkeria dirudi, baina hau da pilotan bezala: herriak egiten dituzte frontoiak, baina ezin da jokatu ofizialki, Pilota Federazioaren baimena eskuratu arte. Alta, ez dugu Federazioa sekula ikusi herri bateko frontoia inmatrikulatzen, berea dela esanez)

4.- “Gauza bat da patronatoa eta beste bat jabetza” dio Apezpikuak.

Hori ere lekuz leku ikusi behar da. Oro har, udalak berak osatzen zuen patronatoa, eta beste batzutan auzo guziek batera. Ez zen Udaletik aparteko zerbait, gauza independente bat. Kasu askotan, Herria beharturik zegoelarik, Udalak hartzen zuen dirua parrokien patronatotik inolako problemarik gabe.

Uharteko kasuan, XIX mendean izandako pleito batean, Udalak apeza bota zuen patronatotik eta eskatu zuten informe batean azaldu zuten *“que aunque no he podido apurar el origen del Patronato de las iglesias de Huarte encuentro una antiquísima e ininterrumpida posesión, y una multitud de hechos que me persuaden a creer que pertenece única y privativamente a la villa con exclusión del vicario... Esa misma regalía la persuade también el escudo de Armas de la villa, que se halla colocado en su Iglesia”* (...)

Patronato eta jabetza askotan gauza bera izan dela, Nafarroako “*Señoríos*” kasuetan ikusten da. Hor oso agerian agertzen da Elizbarrutiak bi neurri ezberdinak erabili dituela: bata Herriaren ondarearekin, eta bestea “*Señorío*” batenak diren ondasunekin.

Zergatik elizak inmatrikulatu egin ditu Nafarroako eliza guztiak, “*Señoríos*” diren Oriz, Gerendian, Etxalaz, Barian edo Señorío de Sarria ezik? Hau da, Baldorbako eliza guztiak inmatrikulatu egin ditu eta ez Bariangoa, jauntxo batena den bakarra? Ez al du esaten Apezpikuak Erlijio-Toki guztiak betidanik Elizarenak direla? Zergatik jauntxoen eta

aristokraten ondasunak errespetatu eta Herrienak ez? Zergatik “jabetza pribatua” bakean utzi eta “jabetza publikoa” inmatrikulatu? Agian, gure irudiko, jabetza pribatuaren atzean jende boteretsua dagoelako (Huarte familia esaterako) eta beraien ondasunak irmoki defendituko dituztelakotz? Aldiz, ondasun publikoak, komunalak... gaixoak, nork defendituko ditu?

Beraz, Nafarroako *Señorios*-etan badugu beste froga bat eliza guztiak ez direla Elizarenak eta patronatoa eta jabetza nahasten direla maiz.

5.- Inmatrikulatzen dutela bai, esaten dute, baina herriko parrokiarendako.

Eta hori ere ez da egia eta argudio demagogikoa da. Egia da inmatrikulatzeko momentuan, koletilla gisa zenbait kasutan esaten dutela: “*Titular: Diócesis de Pamplona para la parroquia de Tal...*” bainan hori ez beti, eta ongi ikusten da botere juridikoa duena inmatrikulatzeko *Diocesis edo* Eliz-barrutia dela. Eta Nafarroako Elizbarrutiak Vatikanotik dependitzen du. Azken finean, Estatu arrotz bat, Vatikanoa, jabe osoa da. Asmatu ezinezko tamainako inmoiliaria baten jabea.

Eta parrokiak ez dutela ezer pintatzen ez dugu guk esaten, parrokoek beraiek baizik: Pasa den urtean, eskandalua sortu ondoren, zenbait parrokok Apezpikuari gutun bat bidali zioten esanez, ez zirela ados Plataformak esaten zuenarekin bainan ezta ere Elizbarrutiak egindakoarekin. Eta esaten zuten, ondasun horiek ez zirela Udalenak ezta Elizbarrutienak ere, Parrokienak baizik eta horrenbestez, inmatrikulatzeko momentuan, tituloa “*Diócesis de Pamplona para la parroquia tal...*” jarri ordez, tituloa: “*Para la parroquia*” izan behar zela zioten.

Hauxe esaten zuten parroko talde hori:

“La Parroquia está integrada en la Diócesis a nivel pastoral; no, a nivel económico (...) Los feligreses se sienten corresponsables de la pastoral parroquial, incluida la dimensión económica de la misma, y sufren no pequeña decepción cuando la Curia suplanta a la Parroquia en ciertas decisiones de contenido económico vg. enajenando iglesias, casas parroquiales...”

En este sentido al ser informados del patrimonio parroquial y leer que los bienes parroquiales están inscritos en el registro de la propiedad a nombre de “Diócesis de Pamplona (...) para la parroquia de...”, entienden que se les ha sustraído el derecho de propiedad, y más todavía, al saber que en el Catastro del Ayuntamiento figuran exclusivamente las palabras “Arzobispado de Pamplona”.

Bistan da, Plataformakook ez gaude ados parroko talde honekin. Guk esaten dugu aitzineko parrokia lehen herri osoak osatzen zuela, eta orain Herriaren ordezkari legitimo bakarra Udalak direla. Bainan adibidea oso ongi dago ikusteko Elizbarrutiko egia borobil horiek oso kuestionatutak daudela Elizaren baitan bertan ere.

Zenbait galdera:

Orai arte esan dudan guztia laburbilduz, zenbait galdera eginen genieke apezpikuari eta gure botere publikoei:

1.-Lehen galdera. Nola da posible 1998tik hona nafar ondasunekin horrelako mugimendua gertatzea eta inor ez konturatzea?

2.-Bigarrena. Apezpikuak esaten baldin badu Erlijio tokiak Herri kristauarenak direla, nola esplika lezake lurrak, baratzak, zuhaztiak, larreak eta abar inmatrikulatzea 206. artikulok berberarekin?

3.-Hirugarrena. Zer azalpen du hilerrien kontuak?... Zergatik 8 bakarrik? Zergatik pagatu zion Nafar Gobernuak Apezpikuari Itoitz urtegia egin zutelarik, 1.679.000 euro, Itoiz, Artozki, Orbaitz eta Muniain herrietako Erlijio tokiengatik eta herri hauen hilerriengatik? Noiztik dira Apezpikuarenak Nafarroako hilerriak?

4.-Laugarrena. Eta apezetxeak? Hori ere Erlijio tokiak al dira? Nafarroako herri askok eraiki zituzten apezetxeak, maisuetxeak, batzuetan medikuetxeak eta udal-idazkariaren etxeak eta eskolak. Herriak pagatuta, goitik bera eta kasu askotan altxatu zuen jendea bizirik dago. Denboraren poderioz, herri hauetako apezek utzi zituzten etxeak, hala nola maisuek eta medikuek. Eta eskolak hustu ziren, konzentrazioak egin zituztelarik. Baldin eta maisuek, medikuek, idazkariak eta Ministerio de Educación-ek utzi badituzte etxeak, zergatik da Eliza katolikoa etxeak atxikitzen dituen bakarra?

5.-Bostgarrena. Nola explikatu aurrea hartu duten herrietan Udalak inmatrikulatzea? Hau zer da, laisterketa inmobiliario bat eta korrika gehien egiten duena eramaten du ondasuna-saria eta galtzailea, erreklamatzeko badu, frogaren karga eraman behar izatea? Disparate honen aurrean, epaileak, Nafar Gobernuak edo Parlamentuak ez dute zer esanik?

6.- Seigarrena. Zergatik esaten ahal du Elizak, herrien erreklamazioen aurrean, ondasunak “*usucapion*”en poderioz bereak direla? Hau da, 20 urte atxiki dituela bere gain lasaitasun osoz, eta honenbentz legalki berea dela betirako? Hori legala izanda ere, ez al da immoral xamarra?

7.- Zazpigarrena. Zenbat da 1946tik hona 206. artikulorekin inmatriculatu egin duten guzia? Zergatik Elizak ez du erakusten kristau herriari eta gizarte osoari dauzkaten ondare guztiak? Egia al da, guk esaten dugun moduan, Nafarroako Inmobiliariarik handiena dela? Eta ez al da egia, Plataformako kide kristau batzuk esaten duten moduan, hori ez duela inolako justifikaziorik, txirotasuna, pobrezia eta umiltasuna predikatzen duen Eliza batean?

8.- Zortzigarrena. Nola pentsatzen dute mantentzea ondare horiek guztiak? Orain arte bezala? Ni jabea eta zuek pagatzaileak? Zenbat elizak daude itxitak? Zenbat erortzen ari dira? Zeren zain dago Apezpikua? Beti bezala herriek eta instituzioek noiz konponduko dituzten zain? Ondare publikoak inmatriculatzea eta besteek mantentzen dituztenak, ez al da lotsagabekeria?

9.- Bederatzigarrena. Zergatik ez da garbi esaten norentzako inmatriculatu egin den? Parrokiarendako, Eliz-Barrutiarentzat ala Vatikanorendako, azken finean?

10.- Eta azkena. Eta agian inportanteena:

Zertarako egiten dute hori?

Norbaitek, Erregistrora joaten bada ondare bat inmatriculatzera, lau arrazoirengatik egin dezake:

- A.- Saltzeko
- B.- Alokatzeko
- C.- Hipotekatzeko
- D.- Jabetza erabiltzeko

Lau posibilitate horietatik laurak edo gutxienez hiru erabili ditu Apezpikuak azkeneko urteotan, nabarmenki:

A.- Saldu, saltzen ari da. Artaxoako organoa saldu zuten moduan; edo Litzoango Eliza; edo Tuterako San Nikolas eliza, edo Iruñako Jesus eta Maria Eliza.

Azken adibide hau oso interesantea da: Errepublika garaian Gobernuak inkautatu nahi izan zuen Jesuitena zelakoan, baina ezin izan zuten inkautatu Iruñeko Udalak berea zela aldarrikatu zuelako. Hala eta guztiz ere, 2001 urtean Apezpikuak inmatriculatu zuen eta 2007 saldu zion Udalarari berari, 468.798 euroren truke gehi 2.000 metro- karratu Sanduzelai auzoan. Hori gauza handiekin egiten bada, zer ez dute egiten gauza txikiekin, artearekin esaterako. Hor dugu Nafarroako pareteetan noiz edo

noiz agertzen diren afitxak, non zenbait enpresek oso garbi uzten dute denetarik salerosten dutela.

B.- Alokatu ere egiten dute, eta areago inmatriculatu eta gero. 2006an inmatriculatu zen Iruñeko Katedrala. Nafar Gobernuak eginak zituen egundoko obrak, 2.500 milloi peseta zaharrak. Obrak bukatu eta Apezpikuak hasi zen sarrera kobratzen. Tafallako elizak 2006an izan ziren inmatriculatuak. Pasa zen urte bat eta apezak esan zion Udalari, urtean zehar egiten diren kontzertuengatik eta ekitaldi guztiengatik pagatu behar zutela kanon bat. 200 euro aldioro. Sekula santan ez da horrelakorik gertatu.

C.- Hipotekak: oraindik ez dugu frogarik, hala ere logikoa dirudi, ageriko gauzak egiten badituzte (saltzea, alokatzea...) hori ere egingo dutela.

D.- Eta azkenik jabetza erabiltzeko. Eta azkeneko urteotan ikusi ditugu gauza harrigarriak, lotsagarriak esango nuke: leku askotan apezek ez dituzte lehen bezala elizako giltzak uzten, eta zenbait lekutan hasi dira zentzura inposatzen. Erriberri, debekatu zuten otxote bati “*Ene maitia*” eta “*Maitia nun zira*” kantatzea (hori bai, kantu errusiarrek eta alemanak kantatzea baimendu egin zuten, problemarik gabe) eta gero eta gehiago exigitzen dute abesbatzei eta kantariei erabiliko duten errepertorioa haiei erakustea, Franco garaian egiten zen moduan.

Plataformaren Helburuak

Bukatzeko, Nafarroako Ondarearen Defentsarako Plataformaren izenean garbi utzi nahi dut gure jarrera:

Eliza gehienak, baselizak eta 206. artikuluekin inmatriculatu egin diren ondasun guztiak itzuli egin behar zaizkie Herriei, Herrienak direlaketz. Herriek eta Nafar Instituzioek sostengatu egin behar dituzte, Iparraldean egiten den bezala; irekita eta zabalik egon behar dira herritarrek errespetu osoz erabiltzeko, historikoki erabili izan diren moduan, eta Kultuzko lekuak kulturako erabili behar dira orain arte erabili diren gisan.

Elizak bere jarreraren segitzen badu “dena nerea da” esanez, Plataformak eta Plataformarekin bat egiten duten nafar udal eta kontseilu oro, epe luzerako bataila jokatuko dugu hiru esparrutan:

1.- Lege Hipotekariako 206. artikulua desagertu behar da, antikonstituzionala eta antidemokratikoa delaketz. Feudalismoaren arrastoa. Ondare bat inmatriculatzeko, Elizak izan behar du edozein

pertsonak eta edozein instituziok bezalako eskubide. Ez gehiago. Eta are gutxiago, erabiltzeko erakutsi duen arinkeria kontuan hartuta.

2.- Bigarren bataila herrietan emango dugu:

a) Udalek inmatrikula ditzaten inmatrikulatu gabeko ondareak. Orain jadanik egiten ari dena.

b) Erne egon, eta salatu, herri ondasunekin Elizak egindako edozein mugimendu. Ez dezaten pentsa utziko ditugula gure ondareak saltzen, erosten edo simonia bekatuan erortzen.

c) Eta jakina, ahalegin guztiak eginen ditugu herriko ondareak berreskuratzeko. Zorigaitzez, hori oso zaila izanen da Nafar Gobernuak eta Nafar Parlamentuak aurrerapausoak ematen ezbadituzte.

3.- Eta hirugarrenez, hemen dago bataila moral bat: Hori ez da egiten. Horrela ez da egiten. Elizak eskandalizatu egin du Nafarroako gizartea, eta lotsatu egin du kristau asko. Eta jarraitzen badu ildo honetatik, ez dago dudarik ondare eta diru asko irabaziko duela, baino baita Infernua irabaziko du ere, arima eta sinesgarritasuna betiko galduko dutelako.

Iruñean, 2009.III.26

Testu hau UEUK antolatutako “Nafarroako erlijio tokiak, norenak?” jardunaldian emandako hitzaldiaren laburpena da.